

Казки про мудрість

Лихо над лихами

Лихо над лихами Жив на світі бідний чоловік. Не знав він, за що взятися, щоб якось прожити з сім'єю, не вмерти з голоду.

— Немає кращого ремесла, як ліпити нові горшки й дротувати розбиті! — сказав він якось жінці й вирішив стати гончарем, а заодно й горшки дротувати.

Так і прозвали того чоловіка — Горшкодротар. Влітку чоловік робив з глини горшки, обпалював їх, возив до міста продавати. Зимом ходив по селах, дротував розбиті горшки, глечики та інший посуд. Непогано заробляв: за новий горшок йому насипали такий же горшок зерна, за подротований — півгоршка.

Везе, бувало, Горшкодротар горшки на ринок, весело насвистує та ще й наспівує, щоб люди знали:

— Горшки на продаж, горшки дротувати! Почув якось цар, як дротар наспівує, й дуже сподобалося йому, що той хоч і бідний, та веселий.

— Чого ти, чоловіче, такий веселий? — питає цар.

— А чому б мені не радіти, не веселитись, коли я в житті ніякого лиха не знаю?

— Скажи, чоловіче добрий, чи ти можеш відповісти на таке запитання: що то за лихо, що над всіма лихами лихо?

— А чому б мені не відповісти? Знаю!

— Отож я своїм міністрам і загадаю таку загадку, хай поспробують відгадати. Тільки ти дивись, нічого їм не кажи, якщо тобі добре не заплатять.

Скликав цар всіх міністрів до себе:

— Ви в моїй державі наймудріші люди. Ось я вам загадаю загадку: відгадаєте — будете і далі міністрами, не відгадаєте — ідіть під усі сто вітрів.

— Загадуй, відгадаємо! — закричали міністри й домовити цареві не дали. Цар і питає:

— Що то за лихо, що над всіма лихами лихо? Задумалися міністри. — Ні, ми так швидко не відгадаємо!

— Приходьте тоді через три дні.

— Світлий царю! Три дні для такої загадки — мало! Дайте нам бодай два тижні.

— Хай буде по-вашому! — погодився цар. Пішли міністри по всій країні наймудріших людей розпитувати, та ніхто не може загадку розгадати. Зібралися вони через тиждень знову в царя.

— Ну, що, мої славні і мудрі міністри, відгадали?

— Ще ні! — відповіли в один голос міністри. Тим часом до палати залетів знадвору веселий приспів Горшкодротаря.

— Горшки продаю, горшки дротую!

— Пресвітлий царю! Дайте такий наказ, який заборонив би всіляким горшкодротарям кричати під царськими вікнами, — каже один із міністрів.

— Хай собі виспівує, коли він лиха не знає! — відповів на це цар.

Тут піднявся ще один міністр і каже:

— А може, він розгадав би загадку?

— Спробуйте! — відповів цар. На наступний день найстарший міністр відшукав у місті Горшкодротаря.

— Послухай, Горшкодротарю! Відгадай загадку!

— Яку!

— Що то за лихо, що над всіма лихами лихо?

— Я й не такі загадки відгадував, а над цією й думати нічого!

Міністр аж очі витріщив.

— Тобі, може, й дурниця, а я вже тиждень ходжу поміж мудрих людей, звідуюся, й ніхто мені не може допомогти відгадати.

— Даси сто золотих — відгадаю! — мовив Горшкодротар.

Бачить міністр, що Горшкодротар не жартує, виплатив сто червінців.

Горшкодротар і каже:

— Хіба може бути більше лихо, як злі сусіди? Це перше лихо на білому світі!

З цим і пішов міністр до царя. По дорозі зустрічає другого міністра. Той питає:

— А що, відгадав Горшкодротар?

— Аякже, відгадав за сто золотих!

— Хай він провалиться, той Горшкодротар,— мовив другий міністр.— Щоб я йому сто золотих платив! Та хоч і розізлився на Горшкодротаря, все ж хотілося йому залишитися міністром.

Довелося піти до Горшкодротаря, поклонитися:

— Скажіть мені, що то на світі за лихо, що над всіма лихами лихо?

— Плати сто золотих, скажу.

— Чи не багато це?

— Думаю, що ні!

Виплатив міністр сто золотих й чекає.

— Немає в світі гіршого лиха, як лиха жінка! Прийшов до Горшкодротаря і третій міністр. І не тільки не поклонився, а набундючився й каже:

— Ей, ти, Горшкодротарю, що то за лихо, що над всіма лихами лихо?

— Плати сто золотих, скажу.

— А ти хіба не бачиш, що я міністр? Я в царя права рука, тому мені всі повинні безплатно відповідати!

— Бідному чоловікові і за спасибі відгадав би, а тобі не скажу. Коли ти міністр, то маєш чим заплатити. Розізлився міністр на Горшкодротаря й пригрозив:

— Ти, сякий-такий, знаєш, що я можу тебе розорити? А Горшкодротар йому:

— Воно й видно, що ти і торбу взяв би від жebraка.

— Бачу, що з тобою не дійти до кінця. Даю тобі п'ятдесят золотих! Досить з тебе!

— Я за п'ятдесят і рота не розкрию! Пішов розлючений міністр, так ні до чого і не договорившись.

На другий день прийшов знову:

— Ну що, дійшов до розуму? Береш п'ятдесят золотих?

— Ні, не беру!

— На вже, на! — шпурнув міністр гаманець на стіл.— Ось тобі сто золотих, кажи швидше!

— О ні, за сотню я сьогодні не скажу!

— А скільки ж тобі?

— Даси двісті — скажу!

Міністр вже погрожував, і залякував, та нічого не добився.

Приходить на третій день:

— Ну, береш сотню?

— Ні, не беру.

— На, маєш двісті золотих,— шпурнув міністр гаманець Горшкодротарю.

— Ні, пане, тепер хоч би і тисячу давав, не скажу!

— Що, розбагатів надто? — Не розбагатів, треба було вчора давати, скільки просив.

От прийшов строк, зібрав цар міністрів. Питає третього:

— Як у вас справи? Відгадали загадку?

— Пресвітлий царю, почекайте до полудня.

— Добре, почекаю! — погодився цар. Прибіг міністр до Горшкодротаря, впав перед ним навколішки й благає:

— Відгадай ту загадку, зглянься! Не відгадаєш — мені кінець. Проси, що хочеш!

— Добре, добре! — каже Горшкодротар.— Коли так просиш, я тобі і без грошей скажу. Тільки ти ось що зроби...

Міністр дуже зрадив, коли почув, що Горшкодротар і загадку відгадає, і грошей не візьме,— і на все погодився:

— Що тільки накажеш, все зроблю!

— Посади мене на візок і вези в царський двір.

— Змилюється! — заблагав міністр.— На десяте село відвезу на собі, тільки не на царський двір!

Побачить мене цар в упряжці — я крізь землю провалюсь від сорому!

— Скажу тільки при цій умові. А там роби, як сам знаєш!

Бачить міністр, що немає порятунку, впрігся до візка і везе Горшкодротаря разом з його горшками. Той сидить наверху й на весь голос приспівує:

— Горшки, кому горшки? Горшки дротувати!

— Та ти хоч не кричи! — просить міністр.— Дам тисячу золотих, тільки замовкни.

Та Горшкодротар не слухає, усе наспівує. На його голос вийшов цар з двома міністрами. Бачить — третій міністр тягне візка, а на візку горшки і Горшкодротар сидить, приспівує. Махнув цар рукою, щоб зупинився.

— Хто тебе везе? — питає Горшкодротаря.

— Дурна голова! Гіршого лиха й не знайти, це вже дійсно лихо над лихами. Цар покликав до себе Горшкодротаря й міністра:

— Віднині будеш ти, Горшкодротарю, міністром, а цей хай ліпить горшки і дротує їх.